

УДК 343.343.3.

DOI <https://doi.org/10.33216/2218-5461-2021-42-2-168-175>

ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА ХУЛІГАНСТВА: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ОЗНАК

Татаренко Г.В., Татаренко І.В., Попова Ю.О.

THE OBJECTIVE SIDE OF HULIGANCE: PROBLEMS OF DEFINITION OF SIGNS

Tatarenko H. V., Tatarenko I. V., Popova J.O.

Стаття присвячена дослідженню ознак об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 296 КК України. На основі аналізу законодавства та доктринальних напрацювань, сформульовано змістовні елементи визначення «громадського порядку» як об'єкта кримінально-правової охорони. З використанням цього тлумачення, було аргументовано принципову можливість вчинення хуліганства як шляхом дії, так і шляхом бездіяльності. Автори приділили увагу ознаці «грубості» порушення громадського порядку при вчиненні хуліганства: з огляду на відсутність легального визначення, було проаналізовано позиції представників наукової спільноти стосовно тлумачення цього елемента об'єктивної сторони хуліганства. В результаті зроблено висновок, що за чинного законодавства засудження особи за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 296 КК України, є порушенням принципу верховенства права, адже особа не має можливості передбачити юридичні наслідки свого діяння, позаяк не здатна оцінити, чи є вчинюване нею порушення громадського порядку грубим. Ознаки «виняткового цинізму» та «особливої зухвалості» розглянуто в контексті практики Верховного суду із застосуванням різних методів тлумачення норм права.

Ключові слова: хуліганство, об'єктивна сторона, громадський порядок, особлива зухвалість, винятковий цинізм, опір представникові влади, опір представникові громадськості

Вступ. Нагальність дослідження об'єктивної сторони хуліганства обумовлюється не лише наявністю відповідних кримінально-правових заборон у чинному законодавстві, але й сучасними соціально-політичними та економічними подіями в Україні. Загострення існуючої економічної кризи, російська військова агресія, політична нестабільність – усі ці чинники негативно впливають на поведінку громадян, а отже і на громадський порядок. Таким чином, можна спрогнозувати зростання кількості кримінальних правопорушень

проти громадського порядку та підвищення значення дій правоохоронних органів та суду щодо їх правової оцінки.

Водночас офіційно кількість виявлених фактів хуліганства скорочується щороку. «За даними Міністерства внутрішніх справ та Офісу Генерального прокурора, упродовж 2010 – 2019 рр. в Україні правоохоронними органами було зареєстровано 54 784 випадків хуліганства (у 2010 р. – 9207, 2011 р. – 8866, 2012 р. – 7159, 2013 р. – 6315, 2014 р. – 4962, 2015 р. – 4120, 2016 р. – 3973, 2017 р. – 3437,

2018 р. – 3344, 2019 р. – 3401)» [1, с. 1]. Таку невідповідність можна пояснити різними чинниками. Одним з них є зниженням ефективності протидії правопорушенням з боку правоохоронної системи. Також важливий вплив відіграє латентність цього правопорушення, що виражається у прихованості від правоохоронних органів, а не суспільства, адже хуліганство, як правило, відбуваються в публічних місцях.

Питанню кримінальної відповідальності за хуліганство присвячено значну кількість наукових праць, серед яких варто виокремити роботи М.І. Бажанова, В. Т. Дзюби, І. М. Даньшина, О. П. Ігнатова, М. Й. Коржанського, В. С. Комісарова, В. М. Кудрявцева, Н. Ф. Кузнецової, В. В. Кузнецова, В. М. Куца, П. С. Матишевського, П. П. Михайленка, В. О. Навроцького, М. Л. Накловича, Г.І. Піщенко, Ю. М. Ткачевського, А. П. Тузова, Є. В. Фесенка, С. С. Яценка та інших науковців. Аналіз наукової літератури свідчить про відсутність серед вчених спільної позиції стосовно більшості елементів об'єктивної сторони хуліганства, що, на нашу думку, цілком природно з огляду на наявне правове регулювання.

Метою даної статті є дослідження проблематики, пов'язаної з визначенням ознак об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 296 Кримінального Кодексу, виокремлення шляхів удосконалення правового регулювання зазначених аспектів.

Виклад основного матеріалу. Застосування норм кримінального права пов'язане з настанням для їх порушника найбільш тяжкого виду юридичної відповідальності – кримінальної, в тому числі у вигляді кримінального покарання. Ця обставина зумовлює особливу потребу в неспростовному обґрунтуванні юридичних позицій, а отже надання переваги легальним визначенням понять.

Уперше в вітчизняному законодавстві визначення поняття «громадський порядок»

було дано у ст. 1 Закону України від 8 липня 2011 р. № 3673-VI «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів» як «сукупності суспільних відносин, що забезпечують нормальні умови життєдіяльності людини, діяльності підприємств, установ і організацій під час підготовки та проведення футбольних матчів шляхом встановлення, дотримання і реалізації правових та етичних норм» [2].

Ця законодавча дефініція обмежена часом підготовки та проведення футбольних матчів, втім дозволяє виокремити основні легальні ознаки громадського порядку:

1) є сукупністю суспільних відносин, що забезпечують нормальні умови життєдіяльності людини, діяльності підприємств, установ і організацій

2) забезпечується шляхом встановлення, дотримання і реалізації правових та етичних норм.

Цілком очевидно, що, наприклад, суспільні відносини зі встановлення правових та етичних норм не охороняються ст. 296 КК. Таким чином визначення громадського порядку, яке впливає з законодавства, є занадто широким для застосування щодо аналізованого складу кримінального правопорушення, тож необхідно звернутися до доктринальних тлумачень.

Слід звернути увагу на загальне визначення громадського порядку як «комплексу суспільних відносин, які забезпечують спокійні умови життя людей у різних сферах суспільно корисної діяльності, моральність, нормальний відпочинок і дотримання правил поведінки в суспільному житті й у побуті» [3, с. 364]. У наведеному джерелі таке тлумачення громадського порядку використовується саме для характеристики основного безпосереднього об'єкта хуліганства.

Цілком справедливою видається позиція В.О. Навроцького, що для точного вста-

новлення змісту поняття «громадський порядок» слід з'ясувати значення термінів «громадський» (стосується невизначеної кількості осіб) та «порядок» [4, с. 445]. Водночас значення «порядку» візьмемо з законодавства та наведеної вище позиції науковців:

1) стан забезпечення нормальних умов життєдіяльності людини, діяльності підприємств, установ і організацій;

2) результат дотримання членами суспільства встановлених правових та етичних норм

Саме така позиція щодо змісту громадського порядку є найбільш виваженою, адже дозволяє охарактеризувати об'єктивну сторону хуліганства, яка перш за все полягає у діянні – порушенні громадського порядку.

Чинний Кримінальний кодекс, на відміну від свого попередника – КК УРСР 1960 року, не містить вказівки на те, в якій формі може бути вчинене діяння, яке є хуліганством. Натомість старе законодавство передбачало можливість вчинення хуліганства лише у формі дії [5]. Вважаю, що відсутність такого обмеження наразі дозволяє припускати можливість вчинення хуліганства шляхом бездіяльності.

Слід зауважити, що нормативного тлумачення «порушення громадського порядку» не існує, але завдяки розподіленню громадського порядку на дві складові можливо встановити, що його порушенням є недотримання суб'єктом кримінального правопорушення встановлених правових та етичних норм, яке шкодить нормальним умовам життєдіяльності людини, діяльності підприємств, установ і організацій.

Варто зауважити, що категорія «нормальні умови життєдіяльності людини, умови діяльності підприємств, установ, організацій» законодавчого тлумачення не має, однак чинні норми щодо прав людини, діяльності суб'єктів господарювання та неприбуткових організацій дозволяють судові визначити, чи

були порушені вказані умови внаслідок дій винного у конкретній справі.

Принаймні, при вирішенні цього питання в слідчого або судді буде більш значна правова основа, ніж при віднайденні наступної обов'язкової ознаки об'єктивної сторони – «грубості» порушення громадського порядку. Щодо цієї ознаки спостерігається повна відсутність легального тлумачення, а також можливості здійснити таке тлумачення за допомогою пов'язаних з нею термінів, визначених у законодавстві.

Варто визнати, що, крім формально-юридичного та системного, існує ще й синтаксичний спосіб тлумачення норм права. Саме до нього залишається звертатися науковій спільноті, але навіть авторитетні вчені не здатні без достатньої кількості засновків прийти до придатних до використання в кримінальному судочинстві висновків. Так, на думку окремих науковців, «діями, що грубо порушують громадський порядок, закон визнає тільки ті, що відрізняються особливою зухвалістю або винятковим цинізмом» [6, с. 364]. Така позиція вдається хибною, адже законодавець, надаючи дві альтернативні ознаки об'єктивної сторони кримінально караного хуліганства (винятковий цинізм та особлива зухвалість), передбачає одночасну наявність хоча б однієї з них в сукупності із грубим порушенням громадського порядку, а не тлумачить за їх допомогою ознаку «грубості». Звісно, можна припустити, що в нормі закону наявна тавтологія, але тлумачення диспозиції статті особливої частини КК на основі припущення є неприйнятним.

Вважаємо такий підхід законодавця порушенням принципу правової визначеності, як «складової верховенства права, що висуває до закону вимоги визначеності, ясності і недвозначності правової норми, оскільки інші принципи не можуть забезпечити її однакове застосування» [7]. Принцип верховенства права визнається і діє в Україні відповідно до ст. 8 Конституції нашої держави [8], яка має

найвищу юридичну силу, у тому числі порівняно з Кримінальним кодексом.

Таким чином, вважаємо що, засудження особи за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 296 КК України є в будь-якому випадку порушенням принципу верховенства права, адже особа не має можливості передбачити юридичні наслідки свого діяння, позаяк не здатна оцінити, чи є вчинюване нею порушення громадського порядку грубим.

Натомість з судової практики та наукової літератури можна зробити висновок про пануюче ігнорування цього значного недоліку юридичної техніки. Пленум Верховного Суду у постанові, присвяченій справам про хуліганство, не наводить критерії «грубості» порушення громадського порядку при вчиненні хуліганства [9]. Слідом за вищою судовою інстанцією суди нижчого рівня, замість прийняття законного рішення, не аналізують, чи мала місце грубість порушення, при постановленні обвинувального вироку у справах про хуліганство. Звичною є практика, коли суди виходять з презумпції грубості порушення. Так, у вирокі Літинського районного суду Вінницької області у справі 137/753/20 від 20.01.2021 року встановленню наявності грубості порушення громадського порядку підсудним не присвячено жодного речення. Замість аналізу, суд без жодного обґрунтування при характеристиці дій обвинуваченого використовує словосполучення «грубо порушуючи громадський порядок» [10].

Перейдемо до розгляду інших ознак об'єктивної сторони цього кримінального правопорушення. З об'єктивної сторони хуліганством вважається грубе порушення громадського порядку, яке супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом. Знову спостерігається відсутність легального тлумачення цих ознак. Натомість в даному випадку можна звернутися до практики Верховного Суду.

Відповідно до Постанови Пленуму, наведеної вище, «за ознакою особливої зухвалості хуліганством може бути визнано таке грубе порушення громадського порядку, яке супроводжувалось, наприклад, насильством із завданням потерпілій особі побоїв або заподіянням тілесних ушкоджень, знущанням над нею, знищенням чи пошкодженням майна, зривом масового заходу, тимчасовим припиненням нормальної діяльності установи, підприємства чи організації, руху громадського транспорту тощо, або таке, яке особа тривалий час уперто не припиняла» [9].

Слід зауважити, що наведене позиція суду не є визначенням поняття «особлива зухвалість», адже не містить його суттєвих ознак, які, згідно з правилами логіки, мають бути в кожному визначенні [11, с. 66]. Натомість Верховний Суд обмежився наведенням переліку випадків, які в поєднанні з грубим порушенням громадського порядку дозволяють визнати діяння хуліганством за ознакою особливої зухвалості. До того ж цей перелік не є вичерпним, на думку суддів, через використання прийменника «наприклад», який дозволяє судам нижчої інстанції розширювати цей ряд.

При цьому спосіб доповнення зазначеної множини залишається невідомим. Цілком вірогідно, що судам слід проаналізувати наведені в постанові приватні випадки особливої зухвалості, віднайти в них спільні ознаки для того, щоб припустити, якими критеріями користувався Пленум для віднесення вказаних варіантів до форм особливої зухвалості. В даному контексті варто зазначити, що перспектив на цьому шляху не передбачається, адже вказані Верховним судом форми особливої зухвалості надто різномірні: деякі з них (знущання над потерпілою особою, уперто не припинення грубого порушення громадського порядку) є діями суб'єкта кримінального правопорушення, інші – суспільно-небезпечними наслідками (тимчасове припинення нормаль-

ної діяльності установи, підприємства чи організації, руху громадського транспорту тощо).

Зазначена Постанова змушує суди стикнутися з проблемою і у випадку визнання хуліганством грубого порушення громадського порядку за ознакою виняткового цинізму. Так, на думку Пленуму до виняткового цинізму належать наступні випадки: «демонстративна зневага до загальноприйнятих норм моралі, наприклад, прояв безсоромності чи грубої непристойності, знущання над хворим, дитиною, особою похилого віку або такою, яка перебувала у безпорадному стані, та ін.» [9].

Вірогідно задля покращення мелодійності мови, Верховний Суд, намагаючись компенсувати повторне використання прийменника «наприклад», залишив відкритим перелік форм виняткового цинізму, додавши до нього також словосполучення «та ін.». Вітаючи таку уважність, все ж варто звернути увагу на використання для тлумачення незрозумілої категорії «винятковий цинізм» так само непридатних до використання у кримінальному судочинстві словосполучень «прояв безсоромності» та «груба непристойність».

Позитивним аспектом наведеної позиції суду є те, що, крім форм виняткового цинізму, надано критерій, який, на думку Пленуму, свідчить про наявність цієї ознаки об'єктивної сторони складу хуліганства – демонстративна зневага до загальноприйнятих норм моралі. Встановити, в чому може полягати «демонстративна зневага», видається можливим шляхом використання цих слів у словниковому значенні. При цьому об'єкт цієї зневаги (загальноприйняті норми моралі) залишається невизначеним. Точної відповіді на питання, які норми моралі є загальноприйнятими в українському суспільстві в конкретний період часу, знайти неможливо. В якості механізму, який дозволить судам доповнювати

перелік форм особливого цинізму за критерієм наявності в діянні особи демонстративної зневаги до суспільства, можна запропонувати закріплення переліку загальноприйнятих норм моралі на законодавчому рівні.

Розглянуті складнощі зі встановленням альтернативних ознак об'єктивної сторони хуліганства супроводжуються тією обставиною, що постанови Пленуму Верховного Суду не є джерелами кримінального права України, адже джерела кримінального права мають бути наділені ознаками загальнообов'язковості та нормативності [12]. Відтак, навіть наведене тлумачення особливої зухвалості та виняткового цинізму не має легального характеру.

Щодо кваліфікованих та особливо кваліфікованих складів хуліганства слід відмітити про таку їх особливість: в диспозиціях ч. ч. 2-4 ст. 296 КК використано формулювання «дії, передбачені...». Вище обґрунтовувалася позиція можливості вчинення хуліганства й шляхом бездіяльності, адже ч. 1 ст. 296 КК не уточнює, чим саме повинно спричинитися порушення громадського порядку. Якщо уявити вчинення шляхом бездіяльності складів хуліганства, передбачених ч. 3 та 4 ст. 296 КК, неможливо, то вчинити хуліганство шляхом бездіяльності, будучи раніше судимою за цей злочин, особа дійсно може.

Неоднозначним з точки зору ознак об'єктивної сторони є склад хуліганства, пов'язаного з опором представникові влади або представникові громадськості, який виконує обов'язки з охорони громадського порядку, чи іншим громадянам, які припиняли хуліганські дії. Варто зауважити, що центральний термін, який розкриває цю кваліфікуючу ознаку, тобто «опір», не тлумачиться в законодавстві. В тому числі його зміст не розкривається у ст. 342 КК.

В згаданій Постанові Пленуму Верховного суду опір представникові влади, представникові громадськості або іншим громадянам, які припиняли хуліганські дії (ч. 3 ст. 296

КК) розглядається як активна протидія особи, котра вчиняє хуліганство (відштовхування, завдання побоїв, заподіяння тілесних ушкоджень тощо) з метою позбавити зазначених осіб можливості виконати службовий чи громадський обов'язок з охорони громадського порядку.

В наведеній позиції Пленуму міститься положення, яке викликає питання. Якщо представник влади (наприклад, поліцейський Національної Поліції України) та представник громадського об'єднання, створеного за законом «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» [13] дійсно мають обов'язок з охорони громадського порядку, то зазначені в ч. 3 ст. 296 «інші громадяни» можуть припинити хуліганство без всякого обов'язку з охорони громадського порядку.

Натомість Пленум визнав, що хуліганством за ч. 3 ст. 296 КК України можуть вважатися дії, передбачені ч. 1 та 2 цієї статті, поєднані з опором «іншому громадянину» лише у разі виконання ним обов'язку з охорони громадського порядку. Таким трактуванням Верховний Суд безпідставно звужив коло випадків, які можуть бути кваліфіковані за аналізованим складом хуліганства.

В цілому варто зазначити, що хуліганство є одним з найбільш невизначених складів кримінальних правопорушень в чинному Кримінальному кодексі України. Враховуючи неможливість встановлення грубості порушення громадського порядку особою, а також хиткість тлумачення інших ознак об'єктивної сторони цього кримінального правопорушення, засудження людей за це кримінальне правопорушення видається неправомірним.

Література:

1. Артюхова В. В. Хуліганство: Кримінально-правове та кримінологічне пізнання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 081 "Право" / Артюхова Валерія Володимирівна – Київ, 2021. – 23 с.

2. Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 9. – Ст. 64.

3. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2010. – 608 с

4. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник / Ю. В. Александров, О. О. Дудоров, В. А. Клименко та ін. ; за ред. М. І. Мельника, В. А. Клименка. – Вид. 3-тє, перероб. та доп. – К., 2009.

5. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1961. – № 2. – Ст. 14

6. Тацій В. Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві України: [навч. посібник] / Василь Якович Тацій. – Х.: УкрЮА, 1994. – 76 с.

7. Олійник О. С. Принципи кримінального права у світлі практики ЄСПЛ / О. С. Олійник. // Право і суспільство. – 2019. – №4. – С. 254–260.

8. Конституція України: *Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141*

9. Про судову практику у справах про хуліганство [Текст] : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 22 груд. 2006 р. №10 // Збірник постанов 129 Пленуму Верховного Суду України з кримінальних справ (1973–2011) : станом на 26 вересня 2011 р. / упоряд. : Ю. М. Грошевий, О. В. Капліна, В. І. Тютюгін. – Х. : Право, 2011. – С. 356–361.

10. Вирок у справі № 137/753/20 (провадження 1-кп/137/25/21) [2021] Літинський районний суд Вінницької області. Єдиний державний реєстр судових рішень. Режим доступу : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94271373>

11. Логіка: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / В. Д. Титов, С. Д. Цалін, О. П. Невельська+Гордєєва та ін.; За заг. ред. проф. В. Д. Титова. — Х.: Право, 2005. — 208 с.

12. Сохіяян А. С. Поняття джерел кримінального права України / А. С. Сохіяян // Проблеми законності. - 2015. - Вип. 131. - С. 107-115.

13. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону : Закон України від 22.06.2000 р. - Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1835-14>.

References:

1. Artiukhova V. V. Khulihanstvo: Kryminalno-pravove ta kryminolohichne piznannia : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. yur. avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. yur.

nauk : spets. 081 "Pravo" / Artiukhova Valeriia Volodymyrivna – Kyiv, 2021. – 23 s.

2. Pro osoblyvosti zabezpechennia hromadskoho poriadku ta hromadskoi bezpeky u zviazku z pidhotovkoiu ta provedenniam futbolnykh matchiv // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2012. – № 9. – St. 64.

3. Kryminalne pravo Ukrainy: Osoblyva chastyna : pidruchnyk / Yu. V. Baulin, V. I. Borysov, V. I. Tiutiuhin ta in. ; za red. V. V. Stashysa, V. Ya. Tatsiia. – 4-te vyd., pererobl. i dopov. – Kh. : Pravo, 2010. – 608 s

4. Kryminalne pravo Ukrainy. Osoblyva chastyna : pidruchnyk / Yu. V. Aleksandrov, O. O. Dudorov, V. A. Klymenko ta in. ; za red. M. I. Melnyka, V. A. Klymenka. – Vyd. 3-tie, pererob. ta dop. – K., 2009.

5. Kryminalnyi kodeks Ukrainy // Vidomosti Verkhovkhorovnoi Rady URSR. – 1961. – № 2. – St. 14

6. Tatsii V. Ya. Obiekt i predmet zlochynu v kryminalnomu pravi Ukrainy: [navch. posibnyk] / Vasyl Yakovych Tatsii. — Kh.: UkrLuA, 1994. — 76 s.

7. Oliinyk O. S. Pryntsypy kryminalnogo prava u svitli praktyky YeSPL / O. S. Oliinyk. // Pravo i suspilstvo. – 2019. – №4. – S. 254–260.

8. Konstytutsiia Ukrainy: Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 1996, № 30, st. 141

9. Pro sudovu praktyku u spravakh pro khulihanstvo [Tekst] : Postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 22 hrud. 2006 r. №10 // Zbirnyk postanov 129 Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy z kryminalnykh sprav (1973–2011) : stanom na 26 veresnia 2011 r. / uporiad. : Yu. M. Hroshevyi, O. V. Kaplina, V. I. Tiutiuhin. – Kh. : Pravo, 2011. – S. 356–361.

10. Vyrok u spravi № 137/753/20 (provadzhenia 1-kp/137/25/21) [2021] Litynskyi raionnyi sud Vinnytskoi oblasti. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. Rezhym dostupu : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94271373>

11. Lohika: Pidruchnyk dlia studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv / V. D. Tytov, S. D. Tsalin, O. P. Nevelska+Hordieieva ta in.; Za zah. red. prof. V. D. Tytova. — Kh.: Pravo, 2005. — 208 s.

12. Sokhikian A. S. Poniattia dzherel kryminalnogo prava Ukrainy / A. S. Sokhikian // Problemy zakonnosti. - 2015. - Vyp. 131. - S. 107-115.

13. Pro uchast hromadian v okhoroni hromadskoho poriadku i derzhavnoho kordonu : Zakon Ukrainy vid 22.06.2000 r. - Elektronnyi resurs. – Rezhym dostupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1835-14>.

Tatarenko H. V. , Tatarenko I. V., Popova J.O. The objective side of hooliganism: problems of definition of signs.

The article is devoted to the study of the signs of the objective side of the criminal offense under Art. 296 of the Criminal Code of Ukraine. Based on the analysis of legislation and scientific literature, the substantive elements of the definition of "public order" as an object of criminal protection are formulated. Using this interpretation, the fundamental possibility of committing hooliganism both by action and by inaction was argued. The authors drew attention to the sign of "brutality" of violation of public order in the commission of hooliganism: given the lack of legal definition, the positions of the scientific community on the interpretation of this element of the objective side of hooliganism were analyzed. As a result, it was concluded that under current law, conviction of a person for a criminal offense under Art. 296 of the Criminal Code of Ukraine, is a violation of the principle of the rule of law, because such person is unable to predict the legal consequences of his actions, as he is unable to identify whether his violation of public order is «brutal». Signs of "exceptional cynicism" and "particularity daring" are considered in the context of the Supreme Court's practice using various methods of interpreting the law.

Keywords: hooliganism, objective side, public order, particularity daring, exceptional cynicism, resistance to a government official, resistance to a public representative.

Татаренко Г. В. , Татаренко И. В., Попова Ю. О. Объективная сторона хулиганции: проблемы определения признаков.

Статья посвящена изучению признаков объективной стороны уголовного правонарушения, предусмотренного ст. 296 УК Украины. На основе анализа законодательства и научной литературы сформулированы содержательные элементы определения «общественный порядок» как объекта уголовно-правовой охраны. С помощью этой трактовки аргументирована принципиальная возможность совершения хулиганства как действием, так и бездействием. Авторы обратили внимание на признак «жестокости» нарушения общественного порядка при совершении хулиганства: учитывая отсутствие легального определения, были проанализированы позиции научной общественности по трактовке данного элемента объективной стороны хулиганства. В результате сделан вывод о том, что по действующему законодательству осуждение лица за уголовное правонарушение, предусмотренное ст. 296

УК Украины, является нарушением принципа законности, поскольку такое лицо не в состоянии предвидеть правовые последствия своих действий, так как не может определить, является ли его нарушение общественного порядка «жестоким». . Признаки «исключительного цинизма» и «особой дерзости» рассматриваются в контексте практики Верховного Суда с использованием различных методов толкования закона.

Ключевые слова: хулиганство, объективная сторона, общественный порядок, особая дерзость, исключительный цинизм, сопротивление должностному лицу, сопротивление общественному представителю.

Авторська довідка:

Татаренко Галина Вікторівна –Кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри конституційного права Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

Татаренко Ігор Віталійович – Бакалавр Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Попова Юлія Олексіївна – Бакалавр, Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Стаття надійшла до редакції 1 листопада 2021 р.